en sociaal kan worden in de solidaire en samenhangende samenleving.

De heer **Schuyer** (D66): Ik wil nog een vraag stellen over iets dat de heer Rabbinge een minuut geleden heeft uitgesproken. Het gaat mij om de positie van nettobetaler. Is de PvdA-fractie vóór een nettobegrenzer in Europa?

De heer **Rabbinge** (PvdA): Een nettobegrenzer?

De heer **Schuyer** (D66): Ja, zodat je een maximum nettobetaler kan zijn. Of vindt u dat geen onderwerp van betekenis?

De heer **Rabbinge** (PvdA): Ik vind het belangrijk dat je op een goede wijze naar die zaken kijkt. Een nettobegrenzer zou kunnen. Daar heb ik op zich geen bezwaar tegen. Wij kunnen het ons echter heel goed permitteren om een nettobetaler te zijn, want dat is investeren voor ons allen. Wij zijn daar zeer mee gediend. Nederland heeft ook op dit moment erg veel profijt van de vergroting van de Europese Unie. Anders dan velen denken en zeggen, vinden een heleboel van onze krachtige bedrijfstakken een grotere markt door de vergroting van de Europese Unie. Dat is te zien in de groei die wij de komende maanden tegemoet kunnen zien, juist in de zojuist door mij genoemde bedrijfstakken.

Voorzitter. Na dit in mijn ogen constructieve en kritische commentaar op de financiën, wacht mijn fractie de reactie van de regering met belangstelling af.

□

De heer **Thissen** (GroenLinks): Voorzitter. Van 1994 tot 2002 was ik acht jaar wethouder in de centrumstad Roermond, een stad met het hoogste werkloosheidspercentage in de provincie Limburg. Tegelijkertijd is dit de stad met het hoogste percentage miljonairs in de provincie Limburg. Deze stad wordt gekenmerkt door een onevenwichtige bevolkingsopbouw. Naar verhouding zijn de lage inkomensgroepen oververtegenwoordigd. Middengroepen wonen in de buitenwijken, maar die buitenwijken zijn wel zelfstandige gemeenten. Over herindeling valt en viel in de provincie Limburg nauwelijks te spreken. In die complexiteit van opgaven, als wethouder met een brede sociale portefeuille, heb ik acht jaar Zalm en Paars meegemaakt. Onze carrières liepen parallel, minister.

Er was sprake van decentralisatie met overheveling van gelden, taken en verantwoordelijkheden naar gemeenten, maar tegelijkertijd vaak ook van forse besparingen op de rijksbegroting. Gemeenten konden aan mensen uitleggen waarom de kwaliteit van de dienstverlening achteruit móest gaan vanwege het feit dat de financiële polsstok te kort was. Lagere inkomensgroepen trokken vaak aan het kortste eind. Gemeenten waren het die in 1994 konden vertellen aan mensen met een handicap dat het WVG-pakket wat zuiniger was dan het WVG-pakket toen het nog onder de regie van het Rijk werd uitgevoerd. De eerlijkheid gebied te zeggen dat wij wel een instrument kregen om mensen aan de onderkant weer actief te krijgen op de arbeidsmarkt door middel van de gesubsidieerde arbeid. Tijdens de kabinetten-Balkenende I en II is juist daarop echter weer fors bezuinigd. Gesubsidieerde arbeid wordt namelijk door diezelfde minister van Financiën ± toen al, maar nu nog sterker ± gezien als een financiële kostenpost en niet als een investering in het sociale rendement van een samenleving. Het is een investering in de kwaliteit van de samenleving.

De VVD was en is in Roermond de dominante factor. Dat zal de minister niet berouwen, denk ik. Ook in Roermond is de VVD nooit echt tevreden. In Roermond heeft de VVD veel leden. Er wonen ook veel VVD-leden in het buitenland, de zogenaamde fiscale vluchtelingen in Belgisch Limburg. Zij hebben als toetje van de minister van Financiën een aantal jaar geleden de mogelijkheid gekregen om de hypotheekrente af te trekken als zij in Nederland inkomen of loon verdienen. Ik heb begrepen dat dit de Nederlandse schatkist zo'n 300 tot 400 mln euro per jaar kost.

Over de hypotheekrente gesproken, snapt mijn fractie werkelijk niet waarom de minister de discussie over beperking van de aftrek van de hypotheekrente niet open wil voeren. Het kost nu al 9 mld euro per jaar en dat bedrag loopt in 2007 op naar 11 mld euro. Electorale overwegingen zouden een reden kunnen zijn dat de minister daar niet over wil debatteren. Het opvallende is echter juist dat de VVD-fractie, als de hoeder van de huidige mogelijkheden voor hypotheekrenteaftrek, in de peilingen zwaar op verlies staat. De partijen die hier wel voor pleiten en open het debat aangaan, staan daarentegen fors op winst. Ik zou daar graag eens een reactie op krijgen van de minister. De fractie van GroenLinks is niet voor afschaffing van de hypotheekrenteaftrek, maar voor aftopping van de mogelijkheden van hypotheekrenteaftrek. We hebben in dit land 3,1 miljoen huurwoningen en 3,3 miljoen koopwoningen. Een klein gedeelte van de mensen wordt getroffen wanneer wij de hypotheekrenteaftrek aftoppen. Van dat geld zou je kunnen investeren in zaken die van belang zijn voor de toekomst van dit land, bijvoorbeeld in het onderwijs, in de sociale zekerheid, in de kwaliteit van de verzorgingsstaat enzovoort. Wij snappen werkelijk niet waarom dit een taboe is.

De decentralisatie van rijkstaken naar gemeenten gaat door. Dit jaar maakten we de invoering mee van de Wet werk en bijstand, wij zullen in 2006 een gedeelte van de invoering van de Wet maatschappelijke ondersteuning meemaken, onder het motto van de modernisering van de AWBZ. Dat betekent dat een openeindfinanciering, van bijstand, van AWBZ, voor de rijksoverheid wordt beknot, maar wel vertaald naar alle ruim 460 gemeenten. Al die gemeenten krijgen nu dus te maken met die openeindfinanciering. De zorgplicht blijft voor burgers die overheidsdienstverlening nodig hebben en daar ook recht op hebben, maar de financiële mogelijkheden van de gemeenten worden tegelijk beperkt als het OZB-plan per 2006 wordt ingevoerd. Ik ben blij dat het overleg tussen IPO, VNG en kabinet de instelling van een commissie heeft opgeleverd die in april 2005 met voorstellen moet komen om het belastinggebied en de financiële mogelijkheden van de lagere overheden meer in kaart te brengen. Ik heb alleen het idee dat voor het kabinet over een uitbreiding van het belastinggebied niet valt te spreken. Graag een reactie hierop. Het is namelijk van tweeën een: als het kabinet gelooft dat gemeenten adequaat diensten voor hun bewoners kunnen organiseren ± of dat nou de Wet werk en bijstand is of de Wet maatschappelijke ondersteuning ± moeten de

gemeenten ook de middelen daarvoor worden gegeven, moeten gemeenten dit zelf voor een deel kunnen beheersen of beïnvloeden; als het kabinet wil gaan beknotten en gelden besparen op de rijksbegroting, kan het niet met dat concept gemeenten die zorgplicht opleggen ± tenzij het burgers die nu recht hebben op die voorzieningen, plaatst op een achterstand ten opzichte van de overheid, omdat ze van recht naar gunst of voorziening gaan. Graag een reactie hierop van het kabinet. In de Wet maatschappelijke ondersteuning verdwijnt immers het recht van de AWBZ op dienstverlening en het recht op kwaliteit van de zorg; er komt een Wet maatschappelijke ondersteuning die bij gemeenten de zorgplicht neerlegt. Vanwege de principiële gemeentelijke autonomie van beleidsvoorbereiding is het immers mogelijk dat burgers geen recht of aanspraak meer kunnen doen gelden, maar overgeleverd zijn aan gemeentelijke beleidsplannen, waardoor dit meer het karakter krijgt van een gunst.

Ik ben het zeer eens met het kabinet als het burgers in dit land meer wil aanspreken op de eigen verantwoordelijkheid. Er ontbreekt daarbij echter een hernieuwde visie op wat de burger van de overheid kan verwachten: op welke wijze garandeert de overheid dat zij de burgers die zelfredzaamheid nastreven en hun verantwoordelijkheid nemen, op een betrouwbare wijze faciliteert? Eigenlijk zijn dit bewegingen die tegen elkaar in werken: categoriale regelingen voor mensen met een smalle beurs die het al lastig hebben, zijn of worden afgeschaft, de hoogste inkomensgroepen profiteren nog steeds het meest van allerlei vormen van rijksbeleid. Bijna 10% van de huishoudens in dit land komt niet rond. De schuldenproblematiek van huishoudens neemt toe. De mogelijkheden om hun positie te verbeteren, nemen stelselmatig af omdat de budgetten daarvoor zijn beknot. Is het kabinet bereid om afspraken te maken over een lastenplafond, dus dat bijvoorbeeld per huishouden de kosten voor huur, zorg, sociale zekerheid en energie slechts tot een maximumdeel van hun inkomen mogen stijgen? Is het kabinet bereid om te zoeken naar fiscale of gemeentelijke mogelijkheden om een en ander te faciliteren?

De levensloopregeling die aanvankelijk, in de voorstellen van het CDA, was bedoeld om het hogedrukpanleven wat te vergemakkelijken, lijkt met het Sociaal akkoord te zijn vervangen door een compensatieregeling voor ingrijpen in vut en prepensioen. In onze perceptie zou een levensloopregeling de burgers in staat moeten stellen om de vaak complexe opgaven van werken, zorgen, leren en ontspannen, vaak in combinatie in verschillende leeftijdsfasen, op een of andere manier te accommoderen. Wij hebben het idee dat met het nieuwe Sociaal akkoord die kern van levensloopregeling aan het verdwijnen is.

Het kabinet roept voortdurend op om langer en meer te gaan werken. Op zichzelf zijn wij het niet oneens met langer of meer werken. Maar hoe wordt ervoor gezorgd dat er kansen op de arbeidsmarkt blijven voor die groep van 2 miljoen mensen, van wie er nu al 250.000 zijn ingeschreven bij het CWI en het overige gedeelte het risico loopt om banen te verliezen in verband met het vertrek van banen aan de onderkant van het loongebouw naar lagelonenlanden? Hoe wordt ervoor gezorgd dat zelfredzame burgers die op hun eigen verantwoordelijkheid worden aangesproken, ook in staat zijn om die eigen verantwoordelijkheid om te zetten in activiteit op de arbeidsmarkt? Met andere woorden, wat voor appèl wordt gedaan op werkgevers, welke financiële mogelijkheden wordt hun geboden om mensen die mogelijk verstoken blijven van betaalde arbeid, in dienst te nemen, na het afschaffen van SPAK/VLW? Wij pleiten ervoor dat meer mensen aan het werk gaan, maar die kunnen niet zonder een overheid die daarvoor baanopeningen creëert, zowel in het bedrijfsleven als bij de overheid.

Voorzitter, tot slot. In alle jaren dat ik wethouder was, heb ik altijd het debat gezocht met de minister van Financiën, omdat ik hem voortdurend betrapte op dominant geldenken. Het is net alsof het penningmeesterschap in Den Haag leidender is geworden dan het, om het met een CDA-woord te zeggen, rentmeesterschap. Vorige week beklaagde de VVD-fractievoorzitter zich dat de VVD zo weinig aan haar trekken komt. Laten nu alle andere partijen het gevoel hebben dat deze minister van Financiën wel een erg dominante factor is, in ieder geval in Balkenende I en II, en ik vermoed ook wel in Paars II...

De afgelopen decennia waren politiek te karakteriseren als liberaal-dominant marktdenken, waarin onderwijs werd verbeeld als kostenpost, evenals sociale zekerheid en zorg; en niet als investeringsmogelijkheden om mensen hun talenten zelf te laten realiseren, te laten werken aan hun eigen ontwikkeling, om daarmee de samenleving vitaal te maken. Zichzelf realiserende en emanciperende burgers zijn goud voor de samenleving. Dat is niet in geld uit te drukken en zeker niet als kostenpost te karakteriseren. Ik zou graag willen dat deze minister van Financiën meer visie ontwikkelde op de toekomstmogelijkheden van mensen in dit land, ook van hen aan de onderkant die het lastig hebben, kwetsbaar zijn, een handicap hebben, en toch aan de slag willen en willen participeren. De discussie in dit land zou moeten gaan over de vraag, hoe we aan deze mensen een participatiegarantie kunnen bieden, ook wanneer ze weinig te makken hebben. Investeren in talenten en menselijk kapitaal is vitaal voor onze samenleving. Dat kan niet zonder een solidaire en medeverantwoordelijkheid nemende overheid. Dat is politiek van optimisme en vertrouwen, niet de somberheid die al te vaak uit het penningmeesterschap blijkt.

De **voorzitter**: Mijnheer Thissen, ik wil u van harte gelukwensen met uw maidenspeech, die u zo kort na uw aantreden in deze Kamer heeft gehouden.

Het lidmaatschap van de Eerste Kamer is niet uw eerste politieke functie. Zestien jaar lang was u actief in de lokale politiek: acht jaar als fractievoorzitter in Roermond en acht jaar als wethouder. Daarnaast hebt u nogal wat partijpolitieke functies vervuld, eerst binnen de PSP, later bij GroenLinks. Als wethouder van Roermond had u onder andere welzijn, sociale zaken, onderwijs, jeugdzaken en cultuur in uw portefeuille. Uw nevenfuncties heeft u in het Limburgse ook met name op dat terrein vervuld. Sinds 2002 bent u voorzitter van Divosa, de landelijke vereniging van directeuren van sociale diensten. Die ervaring zal u hier zeker van pas komen, en ik weet zeker dat de Kamer van die ervaring profijt zal hebben.

Thissen

Ik zei al, het lidmaatschap van de Eerste Kamer is niet uw eerste politieke functie, maar misschien is het ook niet uw laatste. In oktober 2000 zei u namelijk in een artikel in Elsevier ± ik citeer: ''Wij, GroenLinks, hebben een aantal wethouders die als minister niet zouden misstaan, en enigszins lachend reken ik mijzelf daar ook toe''.

De heer **Thissen** (GroenLinks): U weet echt álles!

De **voorzitter**: Mijnheer Thissen, u maakt geen deel uit van de regering, maar wat mij betreft kunt u nú worden geciteerd met de uitspraak dat het nóg eervoller is om deel uit te maken van een orgaan dat de regering controléért.

Ik wens u bij uw werk in de Eerste Kamer heel veel succes!

De vergadering wordt enkele ogenblikken geschorst.

□

De heer **Biermans** (VVD): Voorzitter. Vanochtend heb ik in drie uur en tien minuten de 200 kilometer tussen Venlo en Den Haag afgelegd. Dat ligt niet aan mijn auto, die overigens ook niet is voorzien van een onbedoeld grijs kenteken. Ik heb mijn bijdrage vandaag weer geleverd aan de 100 mln euro fileleed.

Voorzitter. In de Miljoenennota 2004 schreef de minister dat een forse koerscorrectie nodig is om een duurzaam ontsporen van de overheidsfinanciën te voorkomen. Mijn fractie achtte de door het kabinet voorgestane sanering van de collectieve uitgaven noodzakelijk. Wel vroeg mijn fractie zich vorig jaar af of de bezuinigingen wel voldoende zouden zijn. Dat die vraag terecht was blijkt, helaas, uit de Miljoenennota 2005.

Het gaat niet goed met de Nederlandse economie. Binnen Europa maakt Nederland deel uit van de minst presterende landen, en dat terwijl Europa al slechter presteert dan Amerika en Azië. Nederland maakt deel uit van de staartgroep. In de Miljoenennota 2005 werkt het kabinet de hervormingsagenda verder uit om, onder andere, het fundament van de economische ontwikkeling van Nederland te verstevigen. Met de Raad van State vraagt mijn fractie zich af of met deze miljoenennota wel voldoende versterking van de economische groei, voldoende werkgelegenheid en voldoende houdbare overheidsfinanciën worden bereikt. Indicatoren van bijvoorbeeld de OESO en het IMF wijzen immers maar nauwelijks uit dat het met Nederland beter gaat. Deze vraag klemt temeer daar de regering in de onderhandelingen met de vakbonden behoorlijke concessies heeft moeten doen. Toegegeven zij, dat deze miljoenennota meer dan die van vorig jaar er een is van ''geen woorden maar daden''; dat spreekt mijn fractie in elk geval aan.

De heer **Kox** (SP): Voorzitter. Mag ik de woordvoerder van de VVD zeggen dat je naar aanleiding van zijn klaagzang bijna zou vergeten dat wij in een van de rijkste landen van de wereld wonen. Wat jammer toch dat we geen andere partijen in de regering hebben gehad die dit allemaal hadden kunnen voorkomen.

Hij zegt dat de vakbond behoorlijke concessies heeft moeten doen. Nu hoorde ik de heer Terpstra zeggen dat hij zo blij was met het Sociaal akkoord. Geldt dit ook voor de VVD?

De heer **Biermans** (VVD): Ik heb niet gezegd dat de vakbonden behoorlijke concessies hebben moeten doen, maar dat de regering behoorlijke concessies heeft moeten doen.

De heer **Kox** (SP): Dat begrijp ik. Maar bent u blij met het Sociaal akkoord, of zit u ermee in uw maag?

De heer **Biermans** (VVD): Als u het goed vindt, kom ik daar later in mijn betoog op terug.

De heer **Kox** (SP): U wilt daar nu nog geen antwoord op geven?

De heer **Biermans** (VVD): Dan zou ik twee keer hetzelfde moeten zeggen en daar heb ik een grote hekel aan. Ik vertel het u zo meteen.

Kan de minister aangeven waarom mijn fractie aan deze miljoenennota en de hervormingsagenda van de regering het vertrouwen moet ontlenen dat het wel goed komt met de Nederlandse economie? Welke toetsbare doelstellingen worden door het kabinet nagestreefd? Waaraan kunnen wij het succes van het regeringsbeleid afmeten? De communicatie over de maatregelen uit de miljoenennota is de afgelopen maanden zeer bekritiseerd. Hierover is wel genoeg gezegd. Het is echter van groot belang dat het kabinet, ook gaande de kabinetsperiode, steeds helder communiceert in hoeverre de geformuleerde doelstellingen worden gerealiseerd. Economie is, inderdaad, grotendeels psychologie. Het kabinet moet het gevoel geven dat Nederland met het beleid dat het kabinet voorstaat, de goede kant op gaat. Vervolgens zullen ook wij als volksvertegenwoordigers deze boodschap moeten uitdragen. Alleen dan zullen de burgers bereid zijn te ontpotten en meer geld uit te geven aan duurzame zaken, hetgeen de economie uiteraard zal stimuleren.

In de Rijksbegroting Financiën 2005 worden vier beleidsprioriteiten benoemd. Namens mijn fractie ga ik hierop in. De eerste beleidsprioriteit betreft ''houdbare overheidsfinanciën en trendmatig begrotingsbeleid''. ''Het begrotingsbeleid richt zich op het bereiken van een houdbaar pad van de overheidsfinanciën en het op termijn aflossen van de staatsschuld en op het naleven van de Europese vereisten om aldus in 2005 de situatie van een buitensporig tekort te beëindigen'', zo lezen wij in de Rijksbegroting. Vrij vertaald: Nederland heeft in het verleden te veel uitgegeven, moet in 2005 niet meer uitgeven dan er inkomsten zijn en moet, als het beter gaat, zijn te hoge schuld aflossen. Mijn fractie onderschrijft deze aanpak, maar vraagt zich wel af of met de voorgenomen bezuinigingen komend jaar de uitgaven inderdaad niet hoger zijn dan de inkomsten. Het zal toch niet zo zijn, dat de minister ervan uitgaat dat de problemen door een aantrekkende economie vanzelf verdwijnen? Graag een reactie van de minister hierop. Bij het vorenstaande maak ik overigens de kanttekening dat ook bewindslieden in het kabinet-Kok de hand niet voldoende op de knip hebben gehouden. Mijn fractie prijst deze minister omdat hij uit het verleden de les heeft getrokken dat in goede tijden kost wat kost gespaard moet worden.

Er zijn vele visies op de hoogte van de staatsschuld mogelijk. De hoogte van de staatsschuld zal echter altijd in relatie met de economische groei bezien dienen te worden. Hoe stabieler en hoger de groei, hoe betrekkelijker de hoogte van de staatsschuld is. De regering gaat blijkbaar voor een beperking van de staatsschuld, omdat in haar